

Turizm Lisans Öğrencilerinin Mesleki Yönelimleri: Akçakoca Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Örneği

*The professional Tendencies of the Under Graduate Level Tourism Students:
A Case Study of Akçakoca Tourism and Hotel Management School*

Hürriyet ÇİMEN

Düzce Üniversitesi, Akçakoca Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu

ÖZ

Bu çalışmada, turizm lisans öğrencilerinin, mezuniyet sonrası turizm sektöründe ya da dışında tercih edebilecekleri meslekler belirlenmeye çalışılmıştır. Bunun yanında, demografik verilerle mesleki tercihler arasında anlamlı ilişki aranmıştır. Araştırma anketi 276 öğrenciye 2-13 Nisan 2007 tarihleri arasında uygulanmıştır. Elde edilen bulgulara göre; öğrencilerin önemli bir bölümü "turizm alanında kendi işletmelerini işletmek" isteğini öncelikli tercih olarak belirtmişlerdir. Bunu sırasıyla, "turizm alanında danışmanlık" ve "seyahat acentesi" alanlarında çalışma isteği izlemiştir. Öğrencilerin en az tercih ettikleri çalışma alanı ise "hediyelik eşya işletmeleri" olarak görülmektedir. İşletmenin bölümleri arasındaki tercihlerde "halkla ilişkiler" ve "insan kaynakları" öne çıkmıştır. Öğrenciler tüm bölümler içinde en az "kat hizmetlerini" tercih etmişlerdir.

Anahtar sözcükler: Turizm, meslek, turizm eğitimi.

ABSTRACT

The purpose of this study is to find out which jobs tourism students choose after earning their bachelor degrees in the tourism industry or else. Besides, it was examined whether any significant relationships exist between demographic findings and professional choices. Questionnaires were given to 276 students on between 2 -13 April 2007. According to the findings most participants primarily tend to "manage their own enterprises in tourism industry". Working in "consultation company in tourism industry", and "travel agencies" followed respectively. The least preferred field was "gift shops". Among the primarily preferred departments in tourism business were "public relations" and "human resources". The least preference was "housekeeping".

Key words: tourism, career, tourism education

GİRİŞ

İletişim ve ulaşımın giderek geliştiği dünyada, turizm sektörüne ekonomik açıdan uluslararası ilgi giderek artmaktadır. Bu çerçevede uluslararası düzeyde hizmet vermesi gereken turizm sektörü bünyesinde nitelikli, bilgi ve becerisi yüksek, kültürlü, yabancı dil bilen bireylere her geçen gün daha çok gereksinim duyulmaktadır (Littlejohn ve Watson 2004).

Turizm sektörü kapsamında konaklama, pazarlama, ulaştırma, yeme-içme, eğlence, spor, eğitim, sağlık ve benzeri farklı çalışma alanları vardır. Mısırlı'nın (2002) yaptığı çalışmada, yalnızca konaklama işletmeleri kapsamında 87 farklı statü bulundu-

ğu görülmektedir. Bu çalışmada; Meslek, bireylerin toplumsal ve bireysel gerekçelerle üretim sürecinin içinde tanımlanmış bir biri ile ilişkili işlerin bütünü olarak, statü bir meslek içinde donanımla yükselen meslek basamakları (Bir meslek birden çok statüyü bünyesinde barındırabilir), meslek alanı sektörün alt alanlarında birçok yakın ilişkili mesleğin bir arada bulunması olarak düşünülmektedir.

Değişik beklentileri olan mezunların turizm sektörü kapsamında kendilerine uygun mesleklerle sahip olma olanakları vardır. Ancak, hangi mesleklerin daha çok hangilerinin ise daha az tercih edilmekte olduğu, bu alanda yeterli çalışma yapılmamış olması nedeniyle, yeterince bilinmemektedir (Littlejohn ve Watson 2004). Bu nedenle

bazı meslek alanlarının turizm mezunundan yoksun faaliyet gösterme olasılığı bulunmaktadır. Bu durumda turizm mezunlarının tercih etmedikleri mesleklerde ciddi hizmet kalitesi, maliyet ve verimlilik sorunları yaşanabilir.

Araştırmanın amacı, turizm lisans eğitimi alan kişilerin mezuniyet sonrası hangi işletme ve alanlarda çalışmayı tercih ettiklerini bulmaya yöneliktir. Ayrıca, turizm alanındaki meslekler ile bireysel özellikler arasında ilişki aramaktır. Yapılan bilimsel yazın taramasında bu konuya ilişkin yeterli bilgi edinilememiştir. Araştırmanın gerekliliği, mezunların eğilimlerinin bilinmesi ile sektörde dengeli dağılması için yararlı olabilmesinden kaynaklanmaktadır. Araştırmayı destekleyecek çalışmalar ile tercih edilen meslekler ve tercih edilmeyen meslekler arasındaki ayrışım daha net bilinebilecek ve hangi mesleklerin cazip hale getirilmesi gerektiği yönünde katkısı beklenmektedir.

BİLİMSEL YAZIN TARAMASI

Turizm sektörü'nün meslek yelpazesinin geniş olmasının yanı sıra, meslek olarak seçilmemesinin de kendine has olumsuzlukları da vardır. Bunlar; uzun ve yoğun çalışma koşulları, sosyal güvencesizlik, çalışanlara sunulan hizmet yetersizliği (konaklama ve yeme-içme, ulaşım gibi), çalışma süresinin sezonluk olması ve düşük ücret sistemi olarak genellenebilir. Diğer yandan turizm sektörü'nde mesleki kademe ilerlemelerinin sistematik ve belirgin olmaması da bireylerin tercih yapmalarını zorlaştırmaktadır (Akbaba ve Çimen 2007; Littlejohn ve Watson 2004; Çapar 2002; Çetin 2002; Birdir 2002; Hjalager ve Andersen 2001; Çakır 1998; Bir vd. 1992). Eğitimli bireylerden bu olumsuzluklardan en az etkilenecekleri meslekleri seçmeleri beklenir. Turizm alanında mesleki sertifikasyon (onay belgesi) ve iş tanımları henüz tamamını temsil edecek düzeyde değildir. Sertifika; en geniş tanımı ile kapsadığı işlem ya da olayı onaylayan belge olarak tanımlanabilir (www.tdk.gov.tr). Turizm sektöründe ise, mesleki bir işi yapan kişinin mesleki yeterliliğinin belgelenmesini ifade eder.

Diğer yandan turizm sektörünün istihdam yapısı kapsamlı araştırılmamıştır. Bu nedenlerle işgörenler açısından mesleğin sınırlarını ve gelişim olanaklarını bilmede sıkıntılar yaşanmaktadır (Mısırlı 2002; Tuna 2002).

Hjalager ve Andersen'in (2001) Danimarka'da uzun yıllar süren araştırmalarında; turizm sektöründe çalışmaya başlayanların % 90'ının beş yılın

sonunda sektörden ayrılarak diğer sektörlerde iş olanakları aradıkları tespit edilmiştir. Yine aynı araştırmada, işletmelerin niteliksiz eleman çalıştırma eğiliminde oldukları görülmüştür. Türkiye'de yapılan araştırmaların sonuçları da, sektörel nedenlerden kaynaklı (düşük ücret, sosyal güvencesiz çalışma, çalışanlara sunulan hizmet yetersizliği, çalışma saat ve günlerinin düzensizliği gibi) tatminsizlik yüzünden paralellik göstermektedir (Çakır 1998; Çapar 2002; Çetin 2002; Birdir 2002). Başka bir araştırmanın bulgularına göre, turizm sektöründe yapılan işin düşük nitelikli kabul edilmesi ve beceri gerektirmeyen özellikler içerdiği düşünüldüğünden (Özdipçiner ve Kalıncara 2005) turizm eğitimi alanların işlerini önemsemeleri ve severek yapmaları veya sektörde çalışma istekleri olumsuz yönde etkilemektedir. Türkiye'de üniversite düzeyinde turizm eğitimi alanlar üzerinde yapılan bir araştırmada; mezunların % 6'sının turizm sektörü'nü tercih ettikleri belirtilmektedir (Hacıoğlu 1991:126). Gürdal'ın (2002) yaptığı araştırmada ise, turizm eğitimi alanların % 15-20'nin turizm sektöründe kaldığı tespit edilmiştir. Böylece turizm eğitimi alanların sektörde çalışma istekliliklerinin, sektör kapsamındaki mesleklerin değerli kabul edilmemesinden kaynaklanan, azalması sonucu görüldüğü ileri sürülebilir.

Szivas ve Riley'nin (1999) benzer konuda yaptıkları araştırmada ortaya çıkan önemli sonuç, turizm sektörünün başka sektörlerde tutunamayan, kendilerini geliştiremeyenlerin çalışma alanı olduğunun ortaya çıkmasıdır. Bu durum; turizmde uzmanlaşma ve mesleki gelişimi olumsuz etkileyebilir. Başarısız çalışanların yoğun olduğu bir sektörün hizmet kalitesi ve verimliliğin düşük, maliyetlerin ise yüksek olması beklenir (Ross 1997). Bu durumun stajlarını yapmış, yarı zamanlı veya belli bir süre turizm sektöründe çalışmış veya çalışmakta olan turizm lisans öğrencilerince de gözlenmiş olması ihtimali vardır. Özellikle son sınıf öğrencilerinin bu bilince diğerlerine göre daha çok yaklaşıkları kabul edilirse meslek seçimlerinde iş ortamının durumu, meslek saygınlığı vb. gerekçeler etkili olabilir.

Bireylerin meslek tercihlerinde etkili unsurları içsel ve dışsal olarak ikiye ayırmak olasıdır. İçsel unsurlar; kişilik ve kişiliğe bağlı olarak ilgi alanları, yetenekler olarak özetlenebilir. Dışsal unsurlar ise; mesleğin saygınlığı, gücüğü (fiziksel ya da zihinsel), tehlikesi, ücreti, terfi olanakları vb. hususlardır. İçsel ve dışsal unsurların etkili olabilmesi

için bireyin, meslek hakkında gerekli temel bilgiye sahip olması gerekmektedir. Birey bu bilgilere genellikle, ailesi, arkadaşları, eğitimi ve iş deneyimi ile sahip olmaktadır (Marhuenda vd. 2004).

Bireyin, içsel gerekçelerden kaynaklı temel (birincil) ölçütlerle (başarılı olma isteği, başkalarını düşünmek, yaratıcılık, bağımsız çalışma, yönetsel işler, görsel yönü yüksek uğraş) örtüşen mesleklerle yönelir. Ancak, bu temel ölçütler pekişmemiş, mesleklerle ilişkilendirilememiş ya da bu meslek alanlarında çalışma olanağı bulunamamış ise geçici (ikincil) mesleklere yönelir. Bu meslekler, belli başlı unsurlar yaşam biçimi, ekonomik getirisi, saygınlık, güvenlik, iş ortamı, yönetsel ilişkiler, işin sıkıcılık durumu) göz önünde tutularak seçilir (Chen vd. 2000).

Meslek seçiminde öne çıkan unsurların belirlenmesi amacıyla geliştirilmiş iş değerlendirme veri ölçeği (work value inventory) (WVI) kullanılarak yapılan araştırmalar (Grenhous ve Simon 1977; Neuman ve Neuman 1983; Ben-Shem ve Avi-Itzhak 1991; Mok vd. 1998) ile turizm eğitimi alan öğrencilerin mezuniyetten sonra seçecekleri meslekler üzerine yapılan araştırmalarda; işin güçlük düzeyi, ücreti, iş ortamı, arkadaşlıklar, işin saygınlığı gibi unsurlar öne çıkmaktadır. Chen vd. (2000) araştırmalarında, Tayvan'da dört farklı üniversitede 311 öğrenciye mezuniyet sonrası mesleki açıdan tercih ettikleri alanlar sorulmuş ve öğrencilerin % 27'si seyahat acentesi, % 24'ü hava yolları, % 21'i otel, % 13'ü restoran, % 8'i eğlence ve % 2'si de "diğer" alanlarda bulunan meslekleri tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Aynı araştırmada, 311 öğrencinin 184'ü "bağımsız çalışma", 90'ı "başarılı olma" ve 37'si de "yüksek ücret" seçeneğini birinci öncelik olarak belirtmişlerdir.

YÖNTEM

Araştırma problemi, mesleğin çalışma koşullarının kişiden kişiye farklı algılanıp algılanmadığı ve hangi meslekler zor veya saygın kabul edildiği değil. Turizm lisans eğitimi alan bireylerin hangi mesleklerde çalışmayı tercih ettikleri ve bu tercihlerde demografik veriler açısından fark olup olmadığıdır. Ancak, mesleklerin sınır ve kademelelerindeki belirsizlikler mesleki yönelimlerin doğru yapılmasını zorlaştırmaktadır. Bu sınırlıklara rağmen, araştırmadan beklenen yararlar; hangi mesleklerin tercih edilmediğine dayanarak, bu mesleklerin cazip hale getirilmesi olacaktır. Diğer yandan seçilen meslekler ile mesleklerin seçilme nedenleri

arasındaki ilişki tam olarak araştırılması mesleklerin tercih nedenlerini bulmaya katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Mevcut kariyer olanaklarına bakıldığında kariyer yönelimleri tüm bireyler için belirtilmekte ancak, bireyler arasında ortaya çıkabilecek farklardan bahsedilmektedir. Birçok sektör ve alanda yapılan çalışmalarda meslek yönelimlerinde demografik verilere göre fark ortaya çıkarılmıştır (Grint 1998). Turizm sektöründe ise mesleğe nitelikli (eğitilmiş) işgücü olarak girenlerde sektörü temsil etmeye yeterli olabilecek araştırmayla karşılaşılmalıdır. Turizm alanında yer alan mesleklerin demografik verilere göre ayrıştırılması ve mesleklerde hangi özelliklere göre fark olabileceğinin tespiti bilimsel yazına katkı sağlayacaktır.

Araştırmanın amacına uygun olarak araştırma denencesi (hipotezi) aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

H₁: Turizm lisans öğrencilerin mesleki yönelimlerinde demografik verilere göre fark vardır.

Araştırmanın ana kitlesini, Akçakoca Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada güvenilirliği olabildiğince en yüksek düzeyde tutulabilmesi ve ana kitleyi oluşturan bireylerin tamamının kolay ulaşılabilir olmasından dolayı örneklem seçimi yapılmamış; araştırmada ana kitlenin tamamından veri toplanması hedeflenmiştir. Yüksekokula kayıtlı 420 öğrenciden derslerine düzenli devam eden yaklaşık 360 öğrenci olduğu tespit edilmiştir. Veri toplama aracı olarak hazırlanan anket araştırmacının kendisi tarafından uygulanmış ve açıklamalarla hatalı doldurma ihtimali en aza indirilmeye çalışılmıştır. 2-13 Nisan 2007 tarihleri arasında tüm sınıf ve şubelerde bir kez uygulanarak 276 geçerli anket toplanmıştır. Toplam öğrencinin % 65'inden, derslerine devamlılık gösteren öğrencilerin % 76'sından bilgi alınmıştır.

Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, turizm sektöründe yaygın meslekler ve turizm sektörü dışında seçilen mesleklerin tercih edilme durumu (1 "hiç istemem" - 5 "çok isterim") yer almaktadır. İkinci bölümde demografik özellikler yer almaktadır (cinsiyet, yaş, sınıf, medeni durum, gelir, son altı yılda yaşanan yer, boy, kilo, kardeş sayısı, oturulan evin sahipliği, lisanslı sporcu olup olmadığı, müzik aleti çalabilme ve özel ilgi).

Yirmi beş kişiden oluşan 4. sınıf öğrencileri ile yapılan odak grup çalışması (Morgan 1997) ile anke-

tin içerik ve yapı geçerliği artırılmıştır. Odak grup çalışmasında öğrencilere araştırmanın amacı açıklanmış ve turizm alanında yer alan meslekler hatırlatılmıştır. Her birine mezuniyet sonrası turizm alanında ya da dışında çalışmayı tasarladıkları meslekler sorulmuştur. Araştırmacı her öğrencinin vermiş olduğu bilgileri ayrıntılı kaydetmiştir. Ayrıca, önceki dönemlerde mezun olan arkadaşlarının nerelerde çalıştıkları görüşmeye devam eden öğrencilerce sınıfa belirtilmiştir. Yine araştırmacı tarafından tercih edilmesi olası meslekler derlenmiş ve mezunlardan alınan bilgilerle geliştirilerek tekrar sınıfa tercih etme ihtimalleri sorulmuştur. Daha sonra turizm alanında çalışmakta olan yöneticiler ve akademisyenlerden anketin birinci bölümünü oluşturan mesleklere ilişkin değerlendirmeler alınmıştır. Buna göre, araştırma kapsamına girecek mesleklerin listesi çıkarılmıştır. Bu doğrultuda turizm mezunlarının çalışması beklenen konaklama, seyahat, yiyecek, eğlence, ulaştırma, hediyelik eşya ve spor işletmelerinin yanı sıra eğitim kurumları,

bankalar ve diğer kamu kurumları mesleki tercih anketine katılmıştır.

Anketlerden elde edilen demografik özelliklerin yüzde dağılımları, tercihlerin ortalama ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Araştırmanın denencesinin test edilmesi amacıyla her bir demografik veri için tercihler arasında anlamlı fark, ölçekte yer alan ifadelerin sayısına ve frekansına bakarak bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında (Ural ve Kılıç 2005:59) t ve ANOVA testleri yapılmıştır.

BULGULAR

Verilen cevaplara göre demografik yapı Tablo 1 de verilmektedir. % 52'si bay ve % 48'i bayan olan katılımcıların % 30'u birinci, % 24'ü ikinci, % 25'i üçüncü, % 21'i ise dördüncü sınıf öğrencisidir. Aile gelirlerinin % 38'lik kısmı 500–1,500 YTL arasında değişmektedir. Ankete katılanların % 23'ü ilçede, %24'ü şehirde ve %45'i de büyük şehirde yaşamaktadır. Ankete katılanların % 39'u iki kardeş ve %

Tablo 1. Demografik veriler

	Demografik Özellikler	f	%
Cinsiyet	Bay	144	52
	Bayan	132	48
Sınıf	1. sınıf	86	30
	2. sınıf	67	24
	3. sınıf	68	25
	4. sınıf	57	21
Ailenin Aylık Geliri	0.-499	30	11
	500-999	105	38
	1000-1499	70	25
	1500-1999	34	12
	2000-2499	20	7
	2500 ve üzeri	16	6
Son 6 Yıl Yaşadıkları Yer (Akçakoca Hariç)	Köy	10	4
	Kasaba	8	3
	İlçe	65	23
	Şehir	67	24
	Büyük Şehir	125	45
Kiloların Boya Oranı	Düşük	28	10
	Normal	211	76
	Fazla	30	11
Ailenin Çocuk Sayısı	Tek Çocuk	17	6
	İki Çocuk	108	39
	Üç Çocuk	77	28
	Dört Çocuk	37	13
	Beş ve Üzeri Çocuk	35	12
Oturdıkları Ev	Kira	53	19
	Lojman	4	2
	Kendilerinin	219	79
Spor	Lisansı var	86	31
	Lisansı Yok	190	69
Müzik	Müzik Aleti Çalabiliyor	46	17
	Müzik Aleti Çalmasını Bilmiyor	229	83

28'i de üç kardeşdir. Yine öğrencilerin % 79'u kendi evine sahiptir. Öğrencilerin % 31'inin spor lisansı vardır. Öğrencilerin % 17'si herhangi bir müzik aleti çalabilmektedir. Elde edilen bulgulara göre tablo 4, tablo 5 ve tablo 6'daki analizler denencenin sınanmasında kullanılmıştır.

Tablo 2'de yapılan ortalama ve standart sapma hesaplamalarına göre, öğrencilerin mezun olduktan sonra en yüksek katılımı tercih ettikleri alanlar ve işletmeler sıralanmıştır. Öğrenciler ilk sırada 4,09 (isterim) katılım düzeyi ile "turizm alanında kendi işlerini yapmayı" istemektedirler. En düşük katılım 2,12 (istemem) ile hediyelik eşya işletmesi seçeneğinde görülmüştür.

Tablo 1'deki turizm alanlarının içerisinde veya kapsamında yer alan alt mesleklerin tercih edilme durumuna yönelik oluşturulan Tablo 3'te ortaya çıkan duruma bakıldığında, en yüksek oranda tercih edilen 4,08 (isterim) ile konaklama işletmesinin halkla ilişkiler bölümü olarak öne çıkmaktadır. Yine kat hizmetleri bölümü en az tercih edilen bölüm görülmektedir.

Tablo 3'te yer alan mesleklerde cinsiyetler arasında meslek tercihlerinde anlamlı fark bulunmaktadır. Eğlence İşl, Marina İşl, Spor İşl, Kat Hizmetleri Bölümü, Demir Yolları, Kurvaziyer Gemileri, Karayolları İşl, Kendi Eğlence İşletmesi, Kendi Marina İşletmesi, Kendi Spor İşletmesi alanlarını erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha çok tercih etmektedirler. Eğitim Kurumu, Bankacılık, İnsan Kaynakları Bölümü ve Halkla İlişkiler Bölümlerini kız öğrenciler daha çok tercih etmektedirler.-

Tablo 4'te yer alan veriler göre; sınıflar arasında anlamlı farklar bazı meslek gruplarında oluşmak-

Tablo 2. öğrencilerin tercih ettikleri alanların öncelik sıralaması

	X	s.s.
1 Turizm Alanında Kendi İşletmesi	4,09	1,17
2 Turizm Alanında Danışman İşletmeler	3,89	1,06
3 Seyahat Acentesi	3,69	1,31
4 Eğitim Kurumları (Akademisyen)	3,67	1,33
5 Turizm Dışında Kendi İşletmesi	3,57	1,20
6 Bankacılık Sektörü	3,56	1,25
7 Kamu Kuruluşları (Memuriyet)	3,41	1,28
8 Spor İşletmesi	3,40	1,33
9 Marina İşletmesi	3,27	1,28
10 Eğlence İşletmesi	3,17	1,13
11 Konaklama İşletmesi	3,13	1,28
12 Ulaştırma İşletmesi	3,03	1,19
13 Yiyecek İçecek İşletmesi	2,57	1,28
14 Hediyelik Eşya İşletmesi	2,12	1,03

Tablo 3. Öğrencilerin tercih ettikleri alt alanların öncelik sıralaması

	X	s.s.
1 Konaklama İşl. Halkla İlişkiler Bölümü	4,08	1,04
2 Konaklama İşl. İnsan Kaynakları Bölümü	3,93	1,11
3 Konaklama İşl. Önbüro Bölümü	3,89	1,04
4 Kendine Ait Seyahat İşletmesi	3,80	1,15
5 Seyahat Ac. Satış Pazarlama Bölümü	3,72	1,14
6 Devlet Üniversitelerinde Öğr. Gör.	3,70	1,40
7 Özel Üniversitelerde (akademisyen)	3,65	1,33
8 Konaklama İşl. Satış Bölümü	3,61	1,29
9 Seyahat Ac. Operasyon Bölümü	3,56	1,33
10 Devlet Üniversitelerinde Ar.Gör.	3,49	1,23
11 Kendine Ait Spor İşletmesi	3,45	1,11
12 Kendine Ait Otel İşletmesi	3,42	1,13
13 Havaalanı Uçuş Hizmetleri	3,42	1,27
14 Devlet Üniversitesinde Okutman	3,41	1,26
15 Kendine Ait Marina İşletmesi	3,33	1,32
16 Havaalanı Yer Hizmetleri	3,27	1,06
17 Kendine Ait Eğlence İşletmesi	3,26	1,31
18 Milli Eğitim Bakanlığında Öğretmenlik	3,24	1,27
19 Kurvaziyer Gemileri	3,09	1,26
20 Konaklama İşl. Muhasebe Bölümü	3,03	1,33
21 Kendine Ait Yiyecek ve İçecek İşletmesi	2,93	1,32
22 Konaklama İşl. Servis Bölümü	2,52	1,06
23 Kendine Ait Hediyelik Eşya Satış İşletmesi	2,38	1,31
24 Karayolu Ulaştırma İşletmesi	2,22	1,10
25 Demiryolu Ulaştırma Hizmetleri	2,12	1,02
26 Konaklama İşl. Kat Hizmetleri Bölümü	1,90	0,89

tadır. Anlamlı farklar sınıf sıralarına paralel olarak değişim göstermemesi dikkat çekicidir. Ara sınıflarda yer alan gruplar genel eğilim dışında mesleki beklentiler gösterebilmektedir.

Sporcu lisansı olanların Konaklama İşl., Yiyecek-içecek işl., Eğlence işl., Spor İşl, ve Kendine Ait Marina İşl.'de çalışmayı diğerlerine göre tercih ettikleri ancak, kamu kuruluşunda çalışmayı tercih etmedikleri görülmektedir. Yapılan testler sonucunda diğer demografik özelliklere göre meslek tercihlerinde anlamlı farklılıklar oluşmamıştır.

TARTIŞMA

Öğrencilerin yapmayı tasarladıkları mesleklerin belli başlıları: turizm alanında danışmanlık, eğitimlik, bankacılık, kamu kurumları, önbüro bölümü, satış ve pazarlama bölümü, insan kaynakları bölümü, halkla ilişkiler bölümü, seyahat acentesinde operasyon ve satış bölümü, kendi turizm işletmesinde ve spor işletmesinde çalışma olarak sayılabilir. Diğer yandan öğrencilerin meslek açısından tercih etmedikleri alanlarda Kat Hizmetleri Bölü-

Tablo 4. Mesleklerin cinsiyete göre tercih edilme durumu

Meslek Grupları	Cinsiyet	(X)	F	P
1 Eğlence İşl	Bayan Bay	2,9680 3,3704	271,130	0,002
2 Marina İşl	Bayan Bay	2,9520 3,5481	265,639	0,000
3 Spor İşl.	Bayan Bay	3,0720 3,8148	264,550	0,000
4 Eğitim Kurumu	Bayan Bay	3,9920 3,4222	272,724	0,001
5 Bankacılık	Bayan Bay	3,6800 3,4148	272,164	0,049
6 Kat Hizmetleri Bölümü	Bayan Bay	1,7120 2,1111	264,805	0,000
7 İnsan Kaynakları Bölümü	Bayan Bay	4,0960 3,7556	270,998	0,006
8 Halkla İlişkiler Bölümü	Bayan Bay	4,3920 3,8000	254,418	0,000
9 MEB. Öğretmen	Bayan Bay	3,4720 3,1037	269,960	0,028
10 Arş Görevlisi	Bayan Bay	3,6880 3,3481	271,012	0,018
11 Öğr. Görevlisi	Bayan Bay	3,9760 3,4667	268,937	0,002
12 Okutman	Bayan Bay	3,6400 3,2222	270,180	0,005
13 Özel Üniversite	Bayan Bay	3,8800 3,4889	269,419	0,015
14 Demir Yolları	Bayan Bay	1,9040 2,3407	267,246	0,002
15 Kurvaziyer Gemileri	Bayan Bay	2,8080 3,3556	270,778	0,001
16 Karayolları İşl	Bayan Bay	1,9680 2,4889	265,998	0,000
17 Kendi eğilence İşletmesi	Bayan Bay	3,0320 3,4815	271,137	0,001
18 Kendi Marina İşletmesi	Bayan Bay	3,1200 3,5481	270,357	0,014
19 Kendi Spor İşletmesi	Bayan Bay	3,0960 3,8370	267,284	0,000

P< 0,05

mü, Yiyecek İşletmeleri, Demiryolu İşletmeleri, Karayolu İşletmeleri olarak özetlenebilmektedir.

Meslek tercihi ile cinsiyet arasında eğlence, marina, spor, demiryolları, karayolları, kat hizmetleri ve kurvaziyer gemilerde görev alma konularında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre p<0,05 anlamlılık düzeyinde daha isteksiz görülmektedir. Biraz hızlı yaşam gerektiren, gezmeye olanak tanıyan ve fiziki çaba isteyen bu meslek gruplarını bayanların tercih etmemesini toplumsal cinsiyet ve fiziksel olanaklar (Grint, 1998) açısından değerlendirilmesi farklılığın nedenini bulma konusunda fikir verecektir. Diğer yandan bayanların meslekleri açısından tercih ettikleri meslek grupları; öğretmenlik, bankacılık, insan kaynakları ve halkla ilişkiler bölümleri olarak sıralanabilir. Fiziksel çabanın düşük zihinsel çabanın yüksek olduğu bu alanlarda saygın bulunmaktadır.

Öğrencilerin sınıflarına göre yapılan testte ise yine bazı meslek gruplarında anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Sınıflara göre irdelenmesindeki amaç; öğrencilerin staja gitme, sektörü tanıma

Tablo 5. Mesleklerin sınıflara göre tercih edilme durumu

Meslek Alanları	Sınıf	N	(X)	s.s	F	P
1 Seyahat Acentesi	1	83	3.4458	1.0621	4.956	0.002
	2	67	3.6269	1.0708		
	3	68	4.0588	.8790		
	4	57	3.7895	.9587		
2 Hediyeelik Eşya İşl	1	83	2.1687	1.1457	3.737	0.012
	2	67	2.4328	1.0331		
	3	68	2.1765	1.0066		
	4	57	1.8070	.9149		
3 Spor İşl	1	83	3.7711	1.2329	3.756	0.011
	2	67	3.3582	1.2395		
	3	68	3.4265	1.2733		
	4	57	3.0526	1.3419		
4 Bankacılık	1	83	3.8795	1.2137	2.784	0.041
	2	67	3.3134	1.3507		
	3	68	3.4706	1.1904		
	4	57	3.4561	1.3896		
5 Kamu Kuruluşları	1	83	3.6071	1.1409	2.642	0.050
	2	67	3.1045	1.3042		
	3	68	3.5882	1.1748		
	4	57	3.3158	1.3648		
6 Ulaştırma İşl	1	83	3.3735	1.1230	3.173	0.025
	2	67	2.8358	1.2010		
	3	68	2.9118	1.1811		
	4	57	2.9825	1.2463		
7 Kat Hizmetleri Bölümü	1	83	2.1463	.9953	3.742	0.012
	2	67	1.9697	.9441		
	3	68	1.7015	.6966		
	4	57	1.7719	.8455		
8 Satış Pazarlama Bölümü	1	83	3.2927	1.1165	3.915	0.009
	2	67	3.5758	1.1905		
	3	68	3.7313	1.0384		
	4	57	3.9123	1.0902		
9 Seyahat Acentesi Satış Pazarlama Bölümü	1	83	3.4458	1.2519	4.029	0.008
	2	67	3.5970	1.2439		
	3	68	3.9851	.9292		
	4	57	3.9649	.9994		
10 Karayolu Ulaşım İşl	1	83	2.5366	1.2191	3.342	0.020
	2	67	2.1194	.9927		
	3	68	2.1471	.9814		
	4	57	2.0357	.9335		
11 Kendi Spor İşl.	1	83	3.8193	1.2702	3.219	0.023
	2	67	3.4030	1.3034		
	3	68	3.3881	1.2905		
	4	57	3.1607	1.3318		

P<0,05

olanağı ve mesleki bilgi düzeylerindeki farklılara bağlı olarak değişik beklentiler bulmaktır. (Buna göre, birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar mesleki tercihlerindeki değişim ya da gelişim ara sınıflarda uygun yönelimler olmadığından düzgün bir dağılım göstermemekle birlikte sınıflar arasında anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır.)

Üçüncü sınıf öğrencilerinin seyahat acentesinde çalışma istekleri diğerlerine göre en üst düzeydedir. Hediyeelik eşya işletmesini ikinci sınıflar

diğerlerine göre daha çok tercih etmişlerdir. Spor işletmelerini, kamu kuruluşlarını, ulaştırma işletmelerini, kat hizmetlerini ve bankacılık sektörünü ise en çok birinci sınıflar tercih etmektedir. Satış pazarlama ve seyahat acentesini üçüncü ve dördüncü sınıflar birinci ve ikinci sınıflara göre daha çok tercih etmektedirler. Sınıflara göre yapılan teste anlamlı farklılığı ortaya çıkaran önemli grubun birinci sınıflar olduğu görülmektedir. Birinci sınıf öğrencileri bazı meslek gruplarında ortalamanın

Tablo 6. Mesleklerin sporcu lisansı olup olmamasına göre tercih edilme durumu

Spor Lisansı		N	(X)	s.s	t	P
1 Konaklama İşl.	var	86	3.3837	1.1185	2.454	0.015
	yok	189	3.0212	1.1437		
2 Yiyecek- İçecek İşl.	var	86	2.9070	1.2427	3.178	0.002
	yok	189	2.4339	1.0974		
3 Eğlence İşl.	var	86	3.4651	1.2714	2.454	0.015
	yok	189	3.0582	1.2765		
4 Spor işl	var	86	3.8256	1.1499	3.450	0.001
	yok	189	3.2593	1.3093		
5 Kamu kuruluşları	var	86	3.1628	1.3183	-2.322	0.021
	yok	190	3.5368	1.2024		
6 Kendine Ait Marina İşl.	var	85	3.5882	1.3653	2.099	0.037
	yok	188	3.2234	1.3135		
7 Kendine Ait Spor İşl.	var	85	3.8941	1.2152	3.617	0.000
	yok	188	3.2872	1.3132		

$t < 0'02$

üzerinde olumlu bazılarında ortalamanın altında olumsuz katılımı anlamlı farka neden olmuşlardır. Araştırma bulgularına göre, sınıflar arasında anlamlı fark, birinci sınıf öğrencilerinin sektörü yeterince tanımadıkları, ilk yıl aldıkları mesleki eğitimin mesleki tercihlerinin olgunlaşmasında yetersiz kalmasına bağlı olabilir. Diğer bir deyişle, öğrencilerin konuyu nesnel değil, öznel ölçütlerle değerlendirmiş olabilecekleri tahmin edilmektedir.

Üst sınıf öğrencilerinin mesleki beklentilerinde genel olarak öne çıkan eğilim, zihinsel çabanın yüksek, mesleki bilgi ve uzmanlaşma gerektiren ve kısmen bağımsız çalışma olanağı bulunan mesleklerin tercih edilmesi biçimindedir. Belirlenen bu eğilim dikkate alındığında, yüksekokullarda verilen eğitimin amacına uygunluğunun gözden geçirilmesi gerektiği ileri sürülebilir. Bu kapsamda insan ilişkileri, bireysel ve ekip çalışmasına uygun yeteneklerin ve kişisel gelişimin desteklenmesi amacını taşıyan etkinlikler veya derslerini programlarda yer alması düşünülmelidir.

SONUÇ

Turizm işletmeciliği ve otelcilik eğitimi almakta olan öğrencilere yönelik yapılan bu çalışmada ele edilen bulgular, öğrencilerin mesleki beklentilerini ve ilgi alanlarını yansıtmaktadır. Araştırmanın amacına uygun olarak öğrencilerin tercihlerini neye göre yaptıkları değil hangi mesleklere yönelik yaptığı araştırılmıştır.

Araştırmanın sonucuna göre turizm alanında H_1 "Turizm lisans öğrencilerin mesleki yönelimlerinde demografik verilere göre fark vardır" desteklen-

mektedir. Turizm alanında öğrencilerin genel olarak benimsediği mesleklerin kendi işlerini yapma istekleri bağımsız çalışma, saygı gören, belirli düzeyde bilgi gerektiren, güvencesi yüksek ve düşünsel yönü yüksek rahat işleri tercih ettikleri görülmektedir. Bunun yanında araştırmanın denencesi demografik verilerin meslek tercihlerinde etkinliği bazı mesleklerde cinsiyet, sınıf ve spor ilgilerine göre fark ortaya çıkmıştır. İşin fiziki zorlukları, iş hakkında toplumsal yargılar ve bireyin ilgi alanına göre bu farkların çıkması turizm alanında meslek çeşitliliğinin yüksek olması ve bu mesleklerin birbirinden oldukça farklı özellikler göstermesi ile ilişkili olabilmektedir.

Birçok meslek grubunda olduğu gibi turizmde de demografik özelliklere göre meslek seçiminde farklılıklar ortaya çıkmıştır. Bilimsel yazına göre bu farkların çıkması beklenmektedir. Ancak, araştırmanın önemli bulgusu sayılabilecek husus hangi meslekleri hangi özelliklere sahip bireylerin yoğunlaştığını göstermesidir. Öğrencileri cinsiyet, sektörel bilgi ve tecrübenin artışı ve profesyonel sporla ilgilenme ile meslek seçimleri farklılık göstermektedir. Bu sonuçlarla öğrencilerin ilgi alanları eğiticiler ve öğrencilerce pekiştirilecek ve tercihleri yönünde mesleki gelişime yönlendirilebilecektir.

Bu çalışma ülke genelinde gerçekleştirildiği takdirde, turizm eğitimi almakta olan öğrencilerin mezuniyet sonrası tercih ettikleri alanlarla ilgili önemli bir veri elde edilmiş olacaktır. Böylece mesleklerin tercih edilme nedenleri araştırılarak eğitilmiş bireyleri ilgi göstermedikleri mesleklere yönelmemek ya da ilgi görmeyen mesleklerin olumsuzluklarını ortadan kaldırmak yoluna gidil-

melidir. Böylelikle işinde istekli çalışan ve tatmine ulaşmış bireyler; turistin, işverenin, kamunun beklentilerini karşılamaya yönelik daha başarılı sonuçlar alınacaktır.

Bu araştırmayı destekleyecek çalışmalar iki alanda geliştirilebilir. Birincisi bu çalışmanın tüm turizm eğitimi alan öğrencilere uygulanması ile genellebilir bir sonuç alınması, ikincisi kişilerin meslek tercihlerini yaparken öne çıkan mesleklerde bireysel, toplumsal ve iş ortamına bağlı etkenlerin belirlenmesi olabilir.

KAYNAKÇA

- Akbaba, A. ve Çimen, H. (2007). Motivation of the Turkish Employees: a Research at a Five Star Hotel, *I. Tourism Biennial'i*, Çanakkale: 01-05 Mayıs.
- Ben-Shem, I. ve Avi-Itzhak, T.E. (1991). On work values and career choice in freshmen students: the case of helping vs. other professions, *Journal of Vocational Behaviour*, 39: 231-243.
- Bir, A. ve Arkadaşları. (1992). Turizm Eğitiminde Uzaktan Eğitim Teknolojisi Uygulaması ve Değerlemesi, *Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Konferansı*, 178-189
- Birdir, K. (2002). Turizm ve Otel İşletmeciliği Eğitimi Alan Lisans Öğrencilerinin Turizm Endüstrisinde Çalışmayı Tercih Etmemelerinin Temel Nedenleri: Bir Nominal Gurup Tekniği Araştırması, *Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Konferansı*, 495-504.
- Çakır, İ. (1998). Türkiye'de Lisans Düzeyi Turizm Eğitiminde Staj Sorunları ve Çözüm Önerileri, *Ulusal Turizm Sempozyumu*, 352-361.
- Çapar, B. (2002). Turizm Sektörü-Turizm Eğitimi Kurumları İşbirliği, Staj Sorunları ve Çözüm Önerileri, *Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Konferansı*, 415-425.
- Çetin, Ş. (2002). Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Mezunlarının İstihdam Sorunları, *Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Konferansı*, 485-494.
- Chen, S. Chu, K.H. Wu, W. (2000). Tourism students' perception of work values: a case of Taiwanese universities, *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 12 (6): 360-365.
- Grenhous, J. H. ve Simon, W. E. (1977). Cereer salience, work values, and vocational indecision, *Journal of Vocational Behaviour*, 3 (1): 241-252.
- Grint, K. (1998). *Çalışma Sosyolojisi*. İstanbul: Çeviri Veysel Bozkurt, Alfa Yayıncılık.
- Gürdal, M. (2002). Türkiye'de Mesleki Turizm Eğitiminin Yapısal Analizi, Okullaşma- Eğitimin Kalitesi-Staj-İstihdam Sorunları ve Çözüm Önerileri, *Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Konferansı*, 391-400.
- Hacıoğlu, N. (1991). Turizm Eğitim Sorunları ve Çözüm Önerileri, *II. Ulusal Turizm Kongresi*, 195-214.
- Hjalager, A., ve Andersen, S. (2001). Tourism Employment: Contingent Work or Professional Career? *Employee Relations*, 3 (2): 115-129.
- Littlejohn, D. ve Watson, S. (2004). Developing graduate managers of hospitality and tourism, *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 16 (7): 408-414.
- Marhuenda, F. ve I. Martinez ve Navas, A. (2004). Conflicting vocational identities and career in the sector of tourism, *Career Development International*, 9 (3): 222-244.
- Mısırlı, İ. (2002). Turizm Sektöründe Meslek Standardı ve Mesleki Belgelendirme Sistemi, *Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Konferansı*, 453-460.
- Mok, C., Pine, R. ve Pizam, A. (1998). Work values of chins hotel managers, *Journal of Hospitality and Tourism Research*, 21 (3): 307-316.
- Morgan, D. L. (1997). *Focus Group as Qualitative Research*. 2. Baskı, Thousand Oaks, California: Sage Publications, Inc.
- Neuman, L. ve Neuman, U. (1983). A discriminate analysis of students' work values: differences between engineering and libber alerts, *Journal of Experimental Education*, 52 (1): 89-102.
- Szivas, E. ve Riley, M. (1999). Tourism Employment During Economic Transition, *Annals of Tourism Research*, 26 (4): 163-178.
- Ross, F. G. (12 Nisan 2007). Hospitality/Tourism Job applications And Educational Expectation, <http://www.emerald-library.com> adresinden alınmıştır.
- Tuna, M. (2002). Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Alanında Eğitim Veren Meslek Yüksekokullarının Sorunlarına İlişkin Bir Araştırma, *Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Konferansı*, 43-52.
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2005). *Bilimsel Araştırma Süreci*. Ankara: Detay Yayıncılık.

İNTERNET KAYNAKÇASI

www.tdk.gov.tr erişim tarihi 05.02.2008.

Gönderilme tarihi : 08 Ağustos 2007

Birinci düzeltme : 01 Şubat 2008

İkinci düzeltme : 29 Mayıs 2008

Kabul : 30 Mayıs 2008

Hürriyet Çimen, Düzce Üniversitesi Akçakoca Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Akçakoca, 81650 Düzce
E-posta: hcimen06@hotmail.com